

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์
ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย

The Factor of a Communication for Technologies Transfer Organic Rice of the
Community Enterprise Producing Organic Rice in the Lower Northern Thailand

ประจักษ์ ก๊กก้อง¹ ธัญรัตน์ บุญปัน² และณัฐพล วรณัฐธนะ³

Prajak Kukkong¹, Tunradee Boonpan² and Nattapol Wansutta³

^{1,2,3} โปรแกรมวิชาวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการสื่อสาร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้นำหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับรางวัลข้าวปลอดภัย หรือข้าวอินทรีย์ จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยวิธีการเจาะจง จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการสื่อสาร พบว่า (1) ผู้ส่งสาร ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและประชาชนชุมชน (2) เนื้อหา ประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่ม การผลิตข้าวอินทรีย์ การดูแลและกำจัดศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับการตลาด การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ (3) ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย วิธีการประชุมแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โทรศัพท์ ไลน์ ประกาศเสียงตามสาย กิจกรรมการทำนาอินทรีย์ การรับประทานอาหารร่วมกัน (4) ผู้รับสาร ประกอบด้วย สมาชิกทุกคนในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม บุคคลที่สนใจ บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ลูกค้าปัจจุบัน และลูกค้าในอนาคต สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร พบว่า ปัจจัยที่สำคัญ คือ ความตั้งใจ ความรู้ ความสามารถในการเกษตร มนุษย์สัมพันธ์ ภาวะผู้นำ มีทักษะในการสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม เป็นผู้นำในการปฏิบัติหรือทดลอง การใช้สื่อที่หลากหลาย การใช้สื่อวีดิทัศน์ สารคดี การประยุกต์ใช้กับสื่ออื่นๆ ได้อย่างหลากหลาย

คำสำคัญ: ปัจจัย / การสื่อสาร / ข้าวอินทรีย์

Abstract

This research aims to study communication condition and Factors related to communication for transferring technology of organic rice farming of organic rice community enterprise in the lower northern region of Thailand. This research utilizes the qualitative research method. The key informants are the leader or president of the famous organic rice community that received a certificate of safe rice or organic rice from the Ministry of Agriculture and Cooperatives. The research instrument was a semi-structured questionnaire. By in-depth interview. Analyze data using descriptive analysis. The results of the research on the communication condition of the organic rice community enterprises were as follows: (1) Community members and community members (2) Content includes content related to group operations organic rice production, pest control, knowledge of marketing and public relations. (3) Communication channels include conferences. Discuss the formal and informal groups. The way to communicate over the phone, line, voice announcement, organic farming activities and eating together (4) Recipients consist of all members in the group and between groups, interested in attending the event, personnel in relevant agencies, current customers and prospects. For factors

related to communication for the transfer of technology for organic rice farming, it was found that the major factor in the operation of the organic rice community was the intention to produce organic rice, agricultural knowledge human relations Leadership, and skills of internal communication, interpersonal communication and group communication, Leaders must make or test them beforehand. The use of various types of media in the group. Including the use of documentary video to communicate in groups or between groups. The media is applied to other media in variety channels.

Keywords: Factor / Communication / Organic Rice

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ข้าวอินทรีย์ (organic rice) เป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic agriculture หรือ organic farming) ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ต่างๆ เป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดศัตรูพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลงและสัตว์ศัตรูข้าวในทุกขั้นตอนการผลิตและในระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต ปัจจุบันกระแสการผลิตข้าวอินทรีย์กำลังได้รับความนิยม เพราะนอกจากจะปลอดภัยต่อผู้บริโภคและตัวเกษตรกรเองแล้ว ยังช่วยลดต้นทุนในการผลิต และสงวนรักษาไว้ซึ่งพันธุข้าวพื้นเมืองไม่ให้สูญหายไปจากวิถีชีวิตของเกษตรกร ทุกวันนี้เกษตรกรเริ่มเข้าใจแล้วว่า กระบวนการอะไรที่ผิดธรรมชาติ ย่อมไม่ก่อให้เกิดผลดี ส่งผลให้การผลิตข้าวอินทรีย์ในประเทศไทยมีแนวโน้มในการผลิตเพิ่มขึ้น (รสสุคนธ์ พุ่มพันธุ์วงศ์, 2548, หน้า 14, 16)

การรวมตัวของเกษตรกรชาวนาถือได้ว่าเป็นวิธีการช่วยเหลือชาวนาให้มีความมั่นคงในด้านการประกอบอาชีพมากขึ้น เช่น การจัดอบรมถึงเทคนิคและกระบวนการผลิตต่างๆ ตลอดจนแนวทางการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต หรือแม้แต่การวางแผนการตลาดและการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ด้วยสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้กลุ่มและสมาชิกสามารถขับเคลื่อนปัญหาอุปสรรคต่างๆ จนทำให้กลุ่มนั้นเกิดความเข้มแข็งและที่สำคัญความเป็นอยู่ของสมาชิกดีขึ้นตามมา ปัจจุบันกลุ่มต่างๆ ของชาวนาจึงเกิดขึ้นมากมาย

การสื่อสารเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจความหมายร่วมกัน ความคล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องมีวัตถุประสงค์ในการสื่อสารที่สอดคล้องต้องกันการสื่อสารจึงจะประสบผลสำเร็จ การสื่อสารที่ปรากฏอยู่ในสังคม อาจแบ่งออกได้หลายลักษณะ ประโยชน์ และข้อจำกัดในการใช้แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร เนื้อหาหรือสาร ช่องทาง และผู้รับสาร การสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือและวิธีการในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งทั้งต่อปัจเจกบุคคล กลุ่ม ต่อองค์กร และต่อท้องถิ่น สังคม (ประจักษ์ ก๊กก้อง, 2557, หน้า 1) ตลอดจนการใช้การสื่อสารในการพัฒนาท้องถิ่น อาทิ 1) การศึกษาเป็นการพัฒนาด้านการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา 2) การสาธารณสุข เป็นการสื่อสารที่พัฒนาให้ผู้รับสารสามารถรู้วิธีป้องกันและแก้ไขในเรื่องสุขภาพ 3) การเกษตร เป็นการสื่อสารที่ช่วยให้เกษตรกรหรือผู้ที่สนใจในเรื่องเกษตรกรรมมีความคิดริเริ่มหรือมีแนวคิดใหม่ ๆ ในการทำเกษตรกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพของผลผลิตหรือเพื่อเป็นการหาวิธีในการลดต้นทุนให้กับเกษตรกร 4) การเมือง การสื่อสารมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง อันเนื่องมาจากนักการเมืองมีการสื่อสาร การเจรจา ต้องใช้คำพูด และสื่อต่าง ๆ ในการสื่อสาร (ประจักษ์ ก๊กก้อง, 2552, หน้า 18)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของการสื่อสารต่อการพัฒนา คือ การรับรู้ถึงความเป็นจริงทางสังคม รวมทั้งการเปิดโลกทัศน์ของบุคคล การประกอบสร้าง “ความจริง” ทางสังคม ในการให้ความรู้ หรือความเป็นจริงทางสังคม รวมทั้งเป็นพื้นที่สาธารณะและสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการที่จะพัฒนาชุมชนสังคมท้องถิ่นของตนเองต่อไป (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2548, หน้า 25)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนปลูกข้าวอินทรีย์ที่เป็นการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนเพื่อผลิตข้าวคุณภาพ ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและตัวเกษตรกร เพื่อศึกษาถึงสภาพการสื่อสาร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์เพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งการสื่อสารไปยังกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

1. เพื่อศึกษาสภาพการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้มุ่งศึกษาสภาพการสื่อสาร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยนี้มุ่งศึกษาในขอบเขตพื้นที่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่างที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชน ได้รับรางวัลรับรองข้าวปลอดภัย หรือข้าวอินทรีย์จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ทำการวิจัยนี้มุ่งศึกษาผู้นำหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวเกษตรอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในเดือนมิถุนายน 2560 – เดือนพฤษภาคม 2561

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาสภาพการสื่อสาร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวเกษตรอินทรีย์ที่มีชื่อเสียง ได้รับรางวัลรับรองข้าวปลอดภัย หรือข้าวอินทรีย์ จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย โดยวิธีการเจาะจง จำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยจะกำหนดแนวคำถามไว้อย่างกว้างๆ นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ช่วยในการสัมภาษณ์ ได้แก่ อุปกรณ์บันทึกเสียง อุปกรณ์บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ กระบวนการวิจัยในส่วนของ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองและผู้ช่วยวิจัย โดยติดต่อประสานงาน (เป็นการส่วนตัว) กับผู้นำหรือประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนข้าวเกษตรอินทรีย์ที่มีชื่อเสียงและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย จำนวน 18 คน เพื่อดำเนินการเตรียมความพร้อมในการจัดเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ระหว่างการพูดคุยในการสัมภาษณ์จะมีการขออนุญาตเพื่อจดบันทึก บันทึกเสียง และบันทึกภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิธีการพรรณนาวิเคราะห์เนื้อหาอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษา แบ่งแยกเป็นกลุ่มตามเนื้อหา ตัวแปร และประเด็นหลักตามที่กำหนด คัดสรรข้อมูลที่ต้องการ ตัดทอนข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์

ผลการวิจัย

สภาพการสื่อสารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ส่งสาร ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและประชาชนชุมชนที่มีความรู้ในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คุณลักษณะที่สำคัญของผู้ส่งสารส่วนมากจะเป็นผู้นำทั้งที่เป็นผู้นำแบบเป็นทางการ และผู้นำตามธรรมชาติ เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความน่าเชื่อถือ ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่ม

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

2. เนื้อหา ประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่ม ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ การดูแลและกำจัดศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์กลุ่ม ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย วิธีการประชุม พูดคุยหรือกันในกลุ่มแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ประกอบด้วยวิธีการสื่อสารทางโทรศัพท์ ทางไลน์ ประกาศเสียงตามสาย การร่วมกิจกรรมการทำอินทรีย์ร่วมกัน การรับประทานอาหารร่วมกัน

4. ผู้รับสาร ประกอบด้วย สมาชิกทุกคนในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ รวมทั้งบุคคลที่สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนลูกค้าปัจจุบันและลูกค้าในอนาคต

สำหรับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ สรุปได้คือปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ คือ ความตั้งใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ ความรู้ความสามารถในการเกษตร มนุษย์สัมพันธ์ ความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำ ตลอดจนการสื่อสารในรูปแบบการสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม ผู้นำจะต้องทำหรือทดลองให้ดูก่อน ตลอดจนการใช้สื่อที่หลากหลายประเภทในกลุ่ม รวมทั้งการใช้สื่อวีดิทัศน์ สารคดี เข้ามาประกอบการสื่อสารในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่ม พร้อมนำสื่อดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับสื่ออื่นๆ ได้อย่างหลากหลายช่องทาง

อภิปรายผล

1. สภาพการสื่อสารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประเทศไทย เพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ สรุปได้ดังนี้ (1) ผู้ส่งสาร ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกกลุ่มและปราชญ์ชุมชนที่มีความรู้ในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คุณลักษณะที่สำคัญของผู้ส่งสารส่วนมากจะเป็นผู้นำทั้งที่เป็นผู้นำแบบเป็นทางการ และผู้นำตามธรรมชาติ เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความน่าเชื่อถือ ได้รับความไว้วางใจจากสมาชิกกลุ่ม โดยจะเห็นได้ว่าบุคคลที่เป็นผู้ส่งสารจะต้องเป็นผู้นำทางด้านความคิดหรือมีภาวะผู้นำ สอดคล้องกับชัยมนตรี โยธาบริบาล (2555) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการสื่อสารในการขยายผลการทำงานข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทรายหมู่ที่ 6 เทศบาลตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จและสภาพปัญหาของการสื่อสารคือ ความเชื่อถือในผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำทางด้านความคิด และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทราย (2) เนื้อหา ประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่ม ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์ การดูแลและกำจัดศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับการตลาด การโฆษณาประชาสัมพันธ์กลุ่ม ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับสันติ ศรีสวนแดง และคณะ (2555) ศึกษาเรื่องการพัฒนากิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง “ข้าว” จากผู้ใหญ่ สู่เยาวชนบ้านดอนเตาอิฐ พบว่า การพัฒนากิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ข้าวใน 3 เรื่อง ได้แก่ การเตรียมพันธุ์ข้าวและการหว่านข้าว และการสังเกตแมลง โดยการจัดกิจกรรมในพื้นที่ของชุมชน และให้มีวิทยากรจากชุมชน โดยจัดเยาวชนที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม (3) ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย วิธีการประชุม พูดคุยหรือกันในกลุ่มแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล และ การสื่อสารกลุ่มอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ประกอบด้วยวิธีการสื่อสารทางโทรศัพท์ ทางไลน์ ประกาศเสียงตามสายการร่วมกิจกรรมการทำอินทรีย์ร่วมกัน การรับประทานอาหารร่วมกัน จะเห็นได้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์มีวิธีการสื่อสารหรือช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายโดยการสื่อสารด้วยวิธีการประชุมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับชัยมนตรี โยธาบริบาล (2555) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการสื่อสารในการขยายผลการทำงานข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทรายหมู่ที่ 6 เทศบาลตำบลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบการสื่อสารภายในกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทราย มีกิจกรรมและเป้าหมายในการสร้างความเข้าใจในการขยายผลการทำงานข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรต้นแบบทั้ง 7 ราย ได้แก่ การประชุมประจำเดือน การอบรมให้ความรู้ในด้านเกษตรอินทรีย์การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ปากต่อปาก การเดินทางไปศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์เครือข่าย (กลุ่มย่อย) และ (4) ผู้รับสาร ประกอบด้วย สมาชิกทุกคนในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ รวมทั้งบุคคลที่สนใจใน

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

การเข้าร่วมกิจกรรมหรือการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนลูกค้าปัจจุบันและลูกค้าในอนาคต

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ สรุปได้ คือ ความตั้งใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ ความรู้ความสามารถในการเกษตร มนุษยสัมพันธ์ ความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำ ตลอดจนการสื่อสารในรูปแบบการสื่อสารภายในตนเอง การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม ผู้นำจะต้องทำหรือทดลองให้ดูก่อน ตลอดจนการใช้สื่อที่หลากหลายประเภทในกลุ่ม รวมทั้งการใช้สื่อวีดิทัศน์ สารคดี เข้ามาประกอบการสื่อสารในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่ม พร้อมนำสื่อดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับสื่ออื่นๆ ได้อย่างหลากหลายช่องทาง ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มวิสาหกิจผลิตข้าวอินทรีย์ที่ประสบผลสำเร็จในการสื่อสารและการดำเนินงาน มีปัจจัยที่หลากหลาย สอดคล้องกับชัยมนตรี โยธาบริบาล (2555) ศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการสื่อสารในการขยายผลการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทรายหมู่ที่ 6 เทศบาลตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เงื่อนไขปัจจัยความสำเร็จและสภาพปัญหาของการสื่อสารคือ ความเชื่อถือในผู้นำ การเปลี่ยนแปลง ผู้นำทางด้านความคิด และเป็นที่ยอมรับของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทราย ระบบความสัมพันธ์ที่สะท้อนผ่านแบบแผนภายในกลุ่มสมาชิกเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทราย คือระบบเครือข่าย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญในกระบวนการยอมรับ และสอดคล้องกับศุภชัย สุทธิเจริญ (2553) ศึกษาเรื่องยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์โดยใช้ข้าวพันธุ์หอมแดงของเกษตรกรในเขตอำเภอบ้านแจ้ นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์พันธุ์หอมแดง โดยใช้ข้าวกล้องเป็นเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกร ในระดับยอมรับมากที่สุด ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ส่วนปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางชีวภาพ และปัจจัยทางการผลิตอยู่ในระดับการยอมรับมาก และมีการยอมรับปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ ควรมีการดำเนินการสื่อสารในกลุ่มสมาชิกโดยการประยุกต์ใช้สื่อที่หลากหลาย และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายผู้รับสาร ในรูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม และการสื่อสารระหว่างกลุ่มอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำนาข้าวอินทรีย์ นำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมการสื่อสารทุกรูปแบบเพื่อส่งเสริมกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการผลิตข้าวอินทรีย์หรือข้าวปลอดภัย เพื่อขยายผลให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจข้าวอินทรีย์ ข้าวปลอดภัยมากยิ่งขึ้น และทำให้กิจกรรมการสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายตรงตามคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มหรือแต่ละรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร หรือตัวบ่งชี้ด้านการสื่อสารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ เพื่อนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวอินทรีย์ให้มีการดำเนินงานหรือกิจกรรมการสื่อสารให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี จุฑาวิจิตร. (2548). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- ชัยมนตรี โยธาบริบาล. (2555). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารในการขยายผลการทำนาข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านสันทรายหมู่ที่ 6 เทศบาลตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. ปัญหาพิเศษปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาภูมิสังคมอย่างยั่งยืน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประจักษ์ ก๊กก้อง. (2552). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- _____. (2557). สมรรถนะด้านการสื่อสารสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รสสุคนธ์ พุ่มพันธุ์วงศ์. (2548). ปลูกข้าวอินทรีย์ : เปลี่ยนวิถีชาวนาไทย. กรุงเทพฯ: ประสานมิตร.

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

- ศุภชัย สุทธิเจริญ. (2553). การยอมรับการปลูกข้าวอินทรีย์โดยใช้ข้าวพันธุ์หอมแดงของเกษตรกรในเขตอำเภอ
บ้านเนินจตุรรงค์ จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์
วิชาเอกส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สันติ ศรีสวนแดง และคณะ. (2555). การพัฒนากิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง “ข้าว” จากผู้ใหญ่ สู่นักเรียน
บ้านดอนเตาอิฐ. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการแห่งชาติ ครั้งที่ 9. (น.1608-1619). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.

The 5th Kamphaeng Phet Rajabhat University
National Conference